

32

§ 110 Regionplan och budget 2019. Finansplan 2019-2021.

Diarienummer LD18/01623

Landstingsstyrelsens beslut

Landstingsstyrelsen föreslår fullmäktige:

1. Regionplan 2019 inklusive finansplan 2019-2021 och budget 2019, enligt bilaga b), fastställs
2. Struktur- och förändringsplanens besparingskrav 2019 för Hälso- och sjukvården fullföljs inte, därutöver utökas Hälso- och sjukvårdens ram med 50 mnkr för att öka produktiviteten och tillgängligheten som i sin tur ska leda till minskade köer
3. Investeringsram om 731 mnkr, varav 168 mnkr avser pågående investeringar från 2018 års beslut, fastställs. Fyra preciserade strategiska investeringar ingår i ramen.
4. Partistöd 2019 beviljas med totalt 11 262 290 kr varav 10 procent utgör grundstöd
5. Hälso- och sjukvårdsnämnden ges i uppdrag att i samband med budgetfördelning av 2019 års ramar senast 15 januari 2019 presentera en handlingsplan för ekonomi i balans.
6. Kollektivtrafiknämnden ges i uppdrag att i samband med budgetfördelning av 2019 års ramar senast 15 januari 2019 presentera en handlingsplan för ekonomi i balans då det föreligger prognoser med hög kostnadsutveckling under året.
7. Delegera till regionstyrelsen att under 2019 fatta beslut om fördelning till förvaltning ur övergripande ram hos Finansförvaltningen.
8. Ge generellt uppdrag till alla nämnder att under 2019 eftersträva ökad effektivitet och produktion samt en hållbar ekonomi för att möta den tillkommande ekonomiska utmaningen under 2020-2021

Sammanfattning av ärendet

Regionplanen Ett hälsosamt Dalarna är en del av en rullande årsplanering och anger den övergripande inriktningen för Region Dalarna under

Utdrag exp. ~~Fel!~~ Okänt till 1.
namn på 2.
dokumentegenskap. 3.

Vid protokollet :

Jessica Johansen

Bestyrkes i tjänsten

[Intygarens namn]

planperioden. Den binder samman regionens övergripande vision samt strategiska mål med verksamhetens inriktning och omfattning samt ekonomiska förutsättningar.

I ärendet redovisas följande dokument:

- a) Beslutsunderlag **Bilaga § 110 a**
- b) Regionplan 2019 inklusive finansplan 2019-2021 och budget 2019 **Bilaga § 110 b**
- c) Sverigedemokraternas regionplan och budet 2019 **Bilaga § 110 c**

Föredragande

Ekonomidirektören Peter Hansson föredrar ärendet.

Bilaga 110 d

Yrkanden, proposition och beslutsgång

Elin Norén (S) yrkar med instämmande av David Örnberg (V) att landstingsstyrelsen ska besluta att återremittera ärendet, skälet till återremittering presenteras som anteckning till protokollet nedan. Om återremiss-yrkandet faller så väljer socialdemokraterna och vänsterpartiet att inte delta i beslutet.

Ordförande Ulf Berg (M) yrkar att landstingsstyrelsen ska besluta i punkterna 1-8 och yrkar således avslag på Elin Norén med fleras yrkande om återremiss.

Benny Rosengren (SD) yrkar bifall till Sverigedemokraternas egna förslag till regionplan och budget, "Återinför tryggheten i Dalarna".

Ordförande Ulf Berg redogör för de yrkanden som framställs och föreslår följande propositionsordning som landstingsstyrelsen godkänner; Först ställs proposition på eget förslag om att avgöra ärendet idag mot Elin Noréns återremissyrkande. *sitt*
Om Landstingsstyrelsen beslutar att avgöra ärendet idag ställs proposition på ordförandens förslag mot Benny Rosengrens (SD) yrkande ovan.

Ordförande ställer först proposition på eget förslag om att avgöra ärendet idag mot Elin Noréns återremissyrkande och finner att landstingsstyrelsen beslutar att avgöra ärendet idag.

Härefter ställer ordförande proposition på sitt eget förslag mot Benny Rosengrens (SD) förslag till regionplan och budget och finner att landstingsstyrelsen beslutar att bifalla ordförandens förslag i punkterna 1-8 ovan.

Reservation

Benny Rosengren (SD) reserverar sig mot beslutet i förmån till eget lagt förslag.

Protokollsanteckning

Handlingarna till detta ärende delgavs landstingsstyrelsens ledamöter så sent som en arbetsdag innan sammanträdet. Det är anmärkningsvärt, särskilt givet ärendets tyngd. En god beredning och förankring av ärenden ger mer genomarbetade och i slutändan bättre beslut. Det blir extra viktigt vid hantering av landstingsplan och budget, som är de yttersta politiska styrmedlen för Landstinget Dalarna. Den sena hanteringen omöjliggör ordentlig inläsning, analys och seriösa alternativa förslag.

Med anledning av bristfällig ärendegång med kort om tid för inläsning och förberedelser avstår Socialdemokraterna och Vänsterpartiet från att delta i beslut.

000034 b

Beslut

**Regionplan och budget 2019, finansplan
2019-2021**

2018-11-02 34

Regionplan 2019 mot 2021

Ett hälsosamt Dalarna

**En god hälsa genom trygghet, kvalitet och hållbar utveckling
nära invånarna i Dalarna**

2018-11-02 35

39c

000035

Regionplan - övergripande mål

Övergripande mål		Mått
Mer närmare vård	Region Dalarna ska ha en primärvård med hög kvalitet utan väntetider med utgångspunkt i patienternas behov av vård	Primärvårdens andel av de totala resurserna för hälso- och sjukvård ska öka
Vård utan köer	Region Dalarna ska förbättra tillgängligheten inom ramen för vårdgarantin	Kontakt med primärvården samma dag, en första medicinsk bedömning inom tre dagar av legitimerad vårdpersonal, besök i den specialiserade vården inom 90 dagar och behandling påbörjad inom 90 dagar.
Vårdkvaliteten ska öka	Regionen ska erbjuda en vård som är jämlik, patientsäker och har god kvalitet	Antal felbehandlingar ska minska
Fler medarbetare som trivs på jobbet	Region Dalarna ska vara en attraktiv arbetsgivare med en trygg arbetsmiljö där medarbetarna känner sig sedda. Medarbetarna behöver få bättre arbetsvillkor och sjukfrånvaron måste minska	Sjukfrånvaron ska minska
Minskad påverkan på klimat och miljö	Region Dalarna ska bedriva ett långsiktigt hållbart miljöarbete fokuserat på att öka människors hälsa, minimera miljöbelastningen och förebygga föroreningar. God miljö är en viktigt förutsättning för god hälsa.	Fossilanvändningen ska minska

2018-11-02

36

Regionplan - övergripande mål

Övergripande mål		Mått
En långsiktigt hållbar ekonomi	En välskött ekonomi utgör grunden för att regionen ska kunna erbjuda en patientsäker vård med god kvalitet. Det krävs därför att verksamheterna hushåller ansvarsfullt med skattemedlen, håller sig till fastslagen budget och inte överstiger i budgeten fastslagen nettokostnadsutveckling. Region Dalarna har som mål att göra sig oberoende av hyrpersonal och därmed minska personalkostnaderna	Resultatet, enl balanskravet, ska vara ett överskott på minst 1% av skatte- och bidragsintäkterna
Regional utveckling	Region Dalarna ska verka för en utbyggnad av Dalabanan och samordna infrastruktur- och trafikåtgärder på regional och interregional nivå. Regionen vill stärka samverkan med högskolan Dalarna och aktivt verka för att fler yrkeshögskoleutbildningar (YH-utbildningar) förläggs till Dalarna. Region Dalarna ska inrätta ett forum för samverkan med statliga myndigheter så att statens närvaro säkerställs och utvecklas.	Förkorta restiden på Dalabanan

2018-11-02

37

000036

Finansiella mål och mått

	Bokslut 2017	Prognos 2018	Budget 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Finansiella mål						
Årets resultat, mkr (enl balanskrav)	230	77	103	100	125	150
Resultatet, enl balanskravet, ska vara ett överskott på minst 1% av skatte- och bidragsintäkterna åren 2019-2021 men 2% senast år 2022	2,6	0,8	1,1	1,0	1,2	1,5
Styrelsen och nämnderna ska hålla fastslagen budget och inte överskrida budgeterad nettokostnadsutveckling, %			100	100	100	100
Finansiell placering ska matcha pensionsskuldens utveckling och därutöver öka avsättning med minst 400 mnkr per %			100	100	100	100
Nyckeltal						
	Bokslut 2017	Prognos 2018	Budget 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Skattesats	11,16	11,63	11,63	11,63	11,63	11,63
Skatteintäkt- och generella statsbidragsutveckling, %	5,4	7,0	7,3	2,2	2,9	3,3
Nettokostnadsutveckling, %	4,2	5,2	4,1	2,5	3,1	2,9
Årets investeringar, mkr	386	442	628	711	600	600
Placerade pensionsmedel, mkr	579	808	821	1208	1608	2008
Soliditet, %	1	1	2	3	4	6
Soliditet inkl ansvarsförbindelse, %	-99	-88	-89	-75	-63	-54
Lån vid årets slut, mkr	300	300	300	204	378	454
Ansvarsförbindelse pensioner intjänade före 1998 inkl löneskatt, mkr	4 806	4 662	4 759	4 578	4 478	4 416
Pensionsavsättning, förmånsbestämd ålderspension inkl löneskatt, mkr	2 910	3 200	3 180	3 504	3 844	4 234

2018-11-02

38

Investeringar

	Bokslut 2017	Budget 2018	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Fastighetsinvesteringar	149	300		297		
IT-investeringar	76	117		110		
Hälso- och sjukvård	96	94		93		
Tandvård	5	5		9		
Hjälpmedel LD	4	2		2		
Gemensam nämnd för hjälpmedel	30	31		34		
Landstingsservice	6	8		10		
Gemensam nämnd kostsamverkan	0	1		0,2		
Kultur- och bildning	1	1		1		
Kultur- och bildning konst	3	3		4		
Central förvaltning	16	6		1		
Kollektivtrafik				3		
Nya investeringar	386	568	460	563	600	600
Pågående investeringar		60		168 *)		
- varav Fastighetsinvesteringar				115		
Totalt	386	628	460	731	600	600
1) Pågående investeringar är i all väsentlig del ej slutförda investeringar från 2018 varav 115 mnkr avser fastigheter,						
30 mnkr Hälso- och sjukvård, 20 mnkr MIT och 2,5 mnkr hos återstående förvaltningar						

Hemtagningsansvar vid främst nyinvesteringar är minst 50%, dvs av tillkommande kostnader skall minst 50% hanteras genom ökad effektivitet (nytta).

Målbilden är att från 2020 arbeta med minst 3 åriga rullande investerings-budget/-planer.

2018-11-02

39

000037

Budget 2019 förutsättningar (1:6)

- Oförändrad skattesats 11,63
- Prognos SKL i oktober, ekonominytt 8/2018
- SCB's preliminära resultat avseende kommunalekonomisk utjämning
- Oförändrad statsbudget – riktade statsbidrag enligt budget 2018 – varav 100 mnkr används till generell finansiering
- Generella och förtydligade krav på ökad produktivitet, effektivitet och tillgänglighet.
- Hälso- och sjukvårdsnämnden samt kollektivtrafiknämnden skall senast 15 januari 2019 presentera en plan för ekonomi i balans.

2018-11-02

40

Budget 2019 förutsättningar (2:6)

Besparingar enligt SFP

- Hälso- och sjukvårdens besparingskrav om 32,1 mnkr genomförs ej.
- För övriga nämnder ingår oförändrat besparingskrav.
- Kollektivtrafikens effektiviseringsplan återstår 45 mnkr att genomföra 2019-2020.
- Ny åtgärdsplan behöver tas fram för 2020 och framåt.

	Plan 2018	Plan 2019
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	-32,1	0
Hjälpmedel	-0,2	-0,2
Tandvård	-0,7	-0,7
Landslingsservice	-0,7	-0,7
Kultur- och bildning	-0,4	-0,4
Central förvaltning	-0,9	-0,9
Kollektivtrafikförvaltningen	-55	-45
Totalt	-90	-47,9

2018-11-02

41

000038

Budget 2019 förutsättningar (3:6)

- Index 3,6% för förmånsläkemedel och högspec inom Hälso- och sjukvård
- Statsbidrag läkemedel uppräknad med 3,6%
- Index 1,6% förmånsläkemedel inom Hälsoval
- Index 3,8% specialisttandvård
- Ingen hyresökning inom egna förvaltade lokaler
- Lönepott centralt (ca 3%) – särskild lönellyft för sjuksköterskor som arbetar i den direkta vården – förvaltningar kompenseras för faktiskt effekt.
- Index 2,1% för övriga kostnader (exkl ovan angivna)
- **Mål nettokostnader 3,2% budget 2019**

2018-11-02

42

Budget 2019 förutsättningar (4:6)

Utökade ramar och satsningar

Nämnd	Satsning	Belopp tkr
Kultur och bildning	Dalarnas museum, ökad hyra	4 300
	Prioriteringar ny Kultur- och bildningsplan	2 000
Hälso och sjukvård	Satsning för att öka produktion och tillgänglighet	50 000
Regionstyrelse, central förvaltning	Utökning nya tjänster	3 000
	Dalaflyget, utökat ägartillskott	400
	ST-tjänst Arbets- och miljömedicin Uppsala	700
Regionstyrelse, Hälsoval	Täckning underskott patientavgift	7 000
	Samverkan för god vård vid utskrivning	8 000

Regionala utvecklingsnämnden: I ram totalt 28 840 tkr ingår ej finansiering via länsstyrelse och projektmedel.

000039

Budget 2019 förutsättningar (5:6)

- **Övergripande ram/utvecklingsram**

- Avsättning för finansiering av beslutade reformer, nya verksamheter, medicinsk utveckling, kompensationer och svårvärderade poster. Regionstyrelsen beslutar på delegation.
- Uppgår till drygt 68 mnkr.

2018-11-02

44

Budget 2019 förutsättningar (6:6)

- **Omställningsbudget**

- Medel för omställningskostnader i samband med genomförandet av struktur- och förändringsplan eller annan effektivisering.
- Totalt 45 mnkr för Kollektivtrafikförvaltning 45 mnkr och 10 mnkr för övriga nämnder.

2018-11-02

45

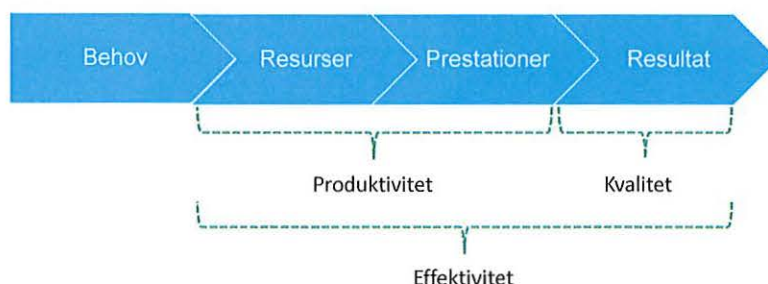
000040

Utmanande planeringsförutsättningar 2020->

- Demografin (belastande)
- Skatteunderlaget (vikande)
- Kostnadsutveckling (stigande)
- Pensionskostnader (ökar)
- Investeringsbehov (ökar)
- Kompetensförsörjningen (ännu mer utmanande)
- Produktivitet (tenderar fortsätta att minska)
- Regionbildning (utmanande ingående finansiella föruts.)
- Index kollektivtrafik, moms hyrpersonal? (ökade kostnader)
- **Sammanfattningsvis och jämfört liggande plan en tillkommande ekonomisk utmaning på runt 290 mnkr 2020-2021**
- Generellt uppdrag till alla nämnder att under 2019 eftersträva ökad effektivitet och produktion samt en hållbar ekonomi för att möta den tillkommande ekonomiska utmaningen under 2020-2021 – Ny struktur- och förändringsplan

Möjligheter! Mål och styrning på effektiviteten!

Framgångsfaktorer:

Nya nära värden (samverkan)
Digitalisering
Prioriteringar
Förändrat arbetssätt (RAK)

Produktivitet/effektivitet-planer/mål
Kapacitets- och produktionsplanering/-styrning
Resursfördelning och incitament
Utveckla målformulering och styrning (inom plan-/styrmodell)

2018-11-05 Landstingsstyrelsen
2018-11-19--20 Landstingsfullmäktige

Strategi för hantering av pensionsskuld

Ordförandens förslag

1. Ny strategi för hantering av pensionsskuld baserad på bilaga b), godkänns.
2. Uppdaterade föreskrifter för finansförvaltning, samt uppdaterade placeringsdirektiv för pensionsmedel, enligt bilaga e) och f), godkänns. Förändringarna beskrivs i bilaga d).
3. Ny målbild är att placera 400 mnkr per år till pensionsmedel under en 10-års period.
4. Nytt finansiellt mål enligt bilaga g) nedan, godkänns

Sammanfattning

En ny strategi för hantering av pensionsskuld föreslås. Den går ut på att sätta av likvida medel till pensionsmedel regelbundet under en 10-års period och följa upp att så sker med ett nytt finansiellt mål. Strategin baseras på en rapport. Pensionskostnader och utbetalningar kommer att öka framöver. Förslaget väntas ge en positiv resultateffekt på lång sikt, men stor variation på kort sikt. Placeringsdirektiv och föreskrifter för finansförvaltning uppdateras. För att få ett överskott av likvida medel att investera behövs det tas med i budgetarbetet och Landstinget Dalarna uppvisa positiva resultat. Om frågan inte hanteras på ett adekvat sätt nu kan Landstinget Dalarna få mycket svårt att hantera kostnaderna framöver.

I ärendet redovisas följande dokument:

- a) Beslutsunderlag
- b) Rapport pensionsskuld
- c) Kommentarer till rapport pensionsskuld
- d) Förändringar i föreskrifter och direktiv
- e) Föreskrifter för finansförvaltning
- f) Placeringsdirektiv för pensionsmedel
- g) Nytt finansiellt mål

Beskrivning av ärendet och skälen för förslaget

Befintliga föreskrifter för finansförvaltningen antogs av fullmäktige 2017-11-20 --21.

Landstinget Dalarna har pensionsmedel som uppgår till 579 mnkr bokfört värde per 2017-12-31 och en pensionsskuld på 7 716 mnkr inklusive löneskatt per 2017-12-31. En pensionsskuld är nuvärdet av de löften som Landstinget har utlovat till sina nuvarande och tidigare anställda. Pensionsmedel är likvida medel som placerats i aktie-, ränte- och hedgefonder för att möta skulden. Nuvarande belopp och befintliga avsättningar är en start, men det räcker inte till för att möta framtida kostnadsutveckling och likviditetsbelastning för pensioner.

Landstinget Dalarna har tillfrågat vår nuvarande placeringsrådgivare Söderberg & Partners (S&P) för att få ökad insyn i frågan samt förslag på praktiska realiserbara åtgärder. S&P har skrivit en rapport som beslutsförslaget utgår från. Rapporten utgår från ett liknande landsting vars siffror sedan skalats in mot Landstinget Dalarnas specifika situation. De prognoser som finns i rapporten är prognoser, varken mer eller mindre. De påverkas framöver av ett antal faktorer (ränta, inflation, dödlighetsantaganden) som förändras från tid till annan. Givet den långa prognostiden får varje förändring en stor inverkan.

Avsättningar bör framöver göras utifrån en målbild. Denna målbild är en lägstanivå för att kunna hantera kommande kostnadsutveckling och likviditetsbehov. För att styra mot målbilden görs en plan som kopplas till uppföljningsmoment, så att Landstingets betalningsförmåga säkerställs på kort och lång sikt.

Målbilden är att sätta av ca 400 mnkr per år till pensionsmedel, under en 10-årsperiod. Det bör följas upp årligen att så sker. Därför föreslås ett nytt finansiellt mål. Innevarande år avsätts ca 182 mnkr. Ytterligare medel kan komma att behövas, bland annat beroende på det placerade kapitalets avkastning, löneutveckling, antal anställda och pensionärernas medellivslängd.

Förändringar i placeringsdirektiv för pensionsmedel föreslås genom att på sikt uppnå en 100 procentig konsolideringsgrad avseende pensionsskuld jämfört med pensionsmedel. Ändring av förvaltningsstrategi görs ej vid detta tillfälle då mer underlag behövs. Det kan dock bli aktuellt framöver.

I framtiden kan det även bli aktuellt att låna till investeringar för att kunna avvara likviditet till pensionsmedel. I så fall kan även regelverket för lån behöva uppdateras.

Det är viktigt att intäkter överstiger kostnader framöver, för att landstinget ska kunna komma ikapp med tidigare pensionsåtaganden och möta

framtida utmaningar. Frågan har alltså bäring på landstingets övergripande budget.

Nära hälften av de 400 mnkr är redan med i befintlig budget. Resterande ca 200 mnkr likvida medel behöver frigöras. Antingen kan det tas från kassaflödet från den löpande verksamheten, eller via lån.

I takt med att portföljens storlek växer, kommer den normala variationen i innehavens värde att få en allt större påverkan på landstingets resultat. Som exempel kan ges att plus/minus 10% på en portfölj med 2 mdkr innebär en resultatpåverkan uppåt eller nedåt med 200 mnkr. Eftersom börsens avkastning över lång tid – historiskt sett – har varit positiv, så väntas förslaget över lång tid (10 år och mer) att ge en positiv resultateffekt för landstinget. Under kortare tidsperioder (1 – 3 år) kan dock avkastningen variera mycket och även bli negativ. Det finns inga garantier för en viss avkastning utan enbart sannolikheter. Det har nu varit en mycket lång börsuppgång. Att placera medel över en 10-års period minskar då den så kallade "timing-risken".

Mindre uppdatering sker av uträkningen av betalningsberedskap i Föreskrifter för finansförvaltning.

Begreppet Internbanken, en del inom finansförvaltningen, utgår och ersätts med Finansfunktionen.

Finansiering och ekonomiska konsekvenser

Det är en strategisk fråga. Om den ej hanteras och bevakas framöver kan pensionskostnaderna komma att tränga undan investeringsbudgeten helt, eller orsaka kraftiga likviditetsproblem eller skattehöjningar.

Samverkan med fackliga organisationer

Ärendet omfattas inte av facklig samverkan.

Uppföljning

Framöver bör frågan lyftas regelbundet. Utredningen och förslaget är ej det sista ordet i denna fråga, utan kurskorrigeringar kommer att behövas framöver. Viktigast är att landstinget agerar och fortsätter att agera. Ekonomidirektör, finanschef samt finansiella mål och internkontroll säkerställer att frågan lyfts till politik regelbundet. Nya ALM-analyser bör göras när så bedöms lämpligt, t.ex. var femte år.

Kommentarer till strategianalys, Söderberg & Partners

Kommentarer allmänt

En pensionsskuld är nuvärdet av de löften som Landstinget har utlovat till sina nuvarande och tidigare anställda. Det är alltså framtida kassaflöden som avses. Kassaflödena har en duration på ca 15 - 20 år. Beloppet tas upp i redovisningen dels som skuld och dels som ansvarsförbindelse. Pensionsskulden avser de framtida kostnader och kassaflöden som är upparbetade t.o.m. idag. Det innebär att dagens och morgondagens anställda kommer att ge ökade kostnader och kassaflöden utöver befintlig skuld. Storleken på pensionsskulden per 2017-12-31 var totalt 7 716 mnkr, varav 2 910 mnkr redovisades i balansräkningen och 4 806 mnkr utanför balansräkningen som en ansvarsförbindelse i årsredovisningen. I klartext betyder det att landstinget har en pensionsskuld på 4 806 mnkr som i nuläget inte syns i balansräkningen.

Frågan kring pensionsskuld och pensionsmedel har på senare tid aktualiserats när förslag kommit om att lyfta in den del som står som ansvarsförbindelse in i balansräkningen. En sådan ändring skulle medföra ett negativt eget kapital för drygt 100 av Sveriges kommuner och majoriteten av landsting/regioner. Frågan utreds för närvarande ytterligare.

Kommentarer rapporten

I bilaga b) rapport pensionsskuld kan man i Figur 1 "Utveckling intjänad pensionsskuld" se att nuvarande pensionsskuld minskar successivt åren framöver. I Figur 2 "Intjänade pensionsutbetalningar" kan man se att kassaflödena, utbetalningarna till pensionärerna, ökar successivt de kommande åren för att sedan minska någon gång efter 2023. Detta gäller alltså för befintlig pensionsskuld.

I Figur 4 "Real resultatpåverkan" kan man se att pensionskostnaderna (befintliga och kommande) ökar kraftigt de kommande åren. Ökningarna är i genomsnitt 10 mnkr/år de fram till ca 2050, sedan ökar det ännu mer. Ökningen per år adderas alltså till föregående års ökning. Om 10 år väntas pensionskostnaderna vara ca 900 mnkr/år, jämfört med nuvarande nivå på ca 700 mnkr/år. Det i sin tur innebär att allt annat lika så påverkas Landstingets resultat negativt med upp emot ca 200 mnkr per år jämfört med nuvarande nivå, redan inom de kommande 10 åren.

I Figur 5 "Reala framtida kassaflöden" visas väntad ökning av utbetalningar de kommande åren. För att förtydliga vad det betyder kan man grovt se det enligt följande: Om LD idag betalar ut ca 500 mnkr/år till pensioner, så blir det i dagens penningvärde ytterligare 600 mnkr/år år 2048. I nominellt penningvärde blir det ännu mer. År 2041 väntas utbetalningarna till pensioner att överstiga 1 miljard kronor årligen.

Som jämförelse kan nämnas att storleken (bokfört värde) på pensionsportföljen per 2017-12-31 var 579 mnkr. LDs investeringsbudget för 2018 är 586 mnkr. En skattehöjning på 1 öre ger ca 6 mnkr (skattesatsen är för närvarande 11,63 kr).

Samtliga väntade kostnader och kassaflöden är ungefärliga. De påverkas av bland annat ränterisk (RIPS-räntan), inflationsrisk, dödlighetsrisk, koncentrationsrisk och övriga risker. Eftersom utlovade utbetalningarna har långa löptider, i vissa fall upp till 60 år, så får varje förändring ett stort genomslag.

I en tidigare version av Placeringsdirektiv för Pensionsmedel, under delen 3.2 Pensionsmedlens mål och omfattning, står följande:

"Pensionsfonden skall förvaltas så att fonden över tid kapar topparna av de framtida årliga pensionsutbetalningarna. Sammanlagt har 400 mnkr flyttats över från kortfristiga placeringar till pensionsfonden. Sedan skall ytterligare insättningar göras i pensionsfonden i den omfattning som ekonomin medger. Landstingsfullmäktige ska ta ställning till detta i samband med varje årsbokslut."

Det är mycket bra att det skapats en pensionsfond, kompetent organisation och tillhörande dokument med mera. Men det står nu också klart att de framtida kostnaderna och utbetalningarna är stora och förmodligen större än vad många trott. Det är därför inte lämpligt att göra avsättningar "i den omfattning som ekonomin medger". Senare målsättning om att matcha pensionsskuldens förändring är bättre, men inte tillräckligt för att komma ikapp. Avsättningar måste därför göras utifrån en målbild, vilken konkretiseras i en plan som kopplas till uppföljningsmoment, så att Landstingets betalningsförmåga säkerställs på kort och lång sikt.

Kommentarer försäkra bort

I sammanhanget kan nämnas att det är möjligt att lösa hela nuvarande skuld till ett försäkringsbolag eller privat pensionsstiftelse. I så fall krävs att mer än hela skulden täcks av tillgångar, dvs +100 % konsolidering. Enligt bedömning från S&P skulle en sådan lösning kräva ca 125 % konsolidering hos ett försäkringsbolag, vilket innebär en prislapp på ca 10 miljarder kr. Det ses därför inte som ett realistiskt alternativ.

Kommentarer lösning

Lösningen på frågan är i första hand att framöver sätta av 400 mnkr per år till pensionsmedel under en 10-års period. Ytterligare medel kan komma att behövas. Utöver det är det även önskvärt att få en god avkastning på investerat kapital. Hur den faller ut framöver återstår att se. Nära hälften av de 400 mnkr är redan med i befintlig budget, där det numer finns ett mål om att möta pensionsskuldens årliga förändring. Men övriga ca 200 mnkr likvida medel behöver frigöras, därav tidigare skrivning om intäkter/kostnader och budget. Antingen kan det tas från verksamhet, eller från lån. Lån har givetvis den nackdelen att de någon gång måste betalas tillbaka. Om hälften av de årliga 400 mnkr lånas upp, dvs 200 mnkr årligen, så kommer det att ge en ny upplåning på 2000 mnkr i slutet av år 2028.

Görs avsättningarna i tid så väntas investeringarna ge en stor ränta-på-ränta effekt. Dröjer avsättningarna så minskar ränta-på-ränta effekten. Det är inte önskvärt då landstinget i så fall vänjer sig vid en högre kostnadsnivå idag och då behöver ännu större förändringar framöver.

Kommentarer placeringsstrategi

Söderberg & Partners AB har fått ett uppdrag att dels beskriva pensionsskulden och dels komma med praktiskt realiserat alternativ.

De har gjort en rapport Strategianalys där de har svarat på ovanstående två frågeställningar. De har även vävt in en ny föreslagen förvaltningsstrategi i texten med tillhörande förändringar i placeringsdirektiv. Läsaren rekommenderas att skilja på dessa när rapporten läses.

Det har varit en lång tid med börsuppgångar. Rapporter kommer nu om en avmattning i ekonomin. SHB och SEB rekommenderar nu en normal aktieandel. Att i nuläget öka sin aktieandel är fullt möjligt men inte nödvändigt. På längre sikt kommer dock en högre aktieandel att ge en högre avkastning statistiskt sett. Särskilt med tanke på det låga ränteläget.

Landstinget Dalarna är kompetenta inom kapitalförvaltning. Det finns däremot inga genvägar som ger fantastisk avkastning över tid. Det är svårt att i längden överträffa jämförelseindex, men däremot går det att göra "vinster" om man kan bevara kapital i börsnedgångar genom att i tid vikta ned i aktier och vikta upp i andra tillgångsslag. Att bevara kapitalet på så vis är dock lättare i teorin än i praktiken, delvis måste aktieandelen viktas ned innan en ev nedgång, men sedan måste även en uppviktning ske i samband med efterföljande uppgång. Gällande ekonomisk teori säger att marknaderna är effektiva och att det är omöjligt att generera en överavkastning över tid för investerare som grupp. Överlag gäller att försäkring/skydd kostar avkastning.

Det har nu varit en lång tid med börsuppgångar. Någon gång kommer den att upphöra. Resultatmässigt, känslomässigt samt kanske även i media kan det då bli negativa följder. Nya kriser kommer att komma orsakade av faktorer som idag är svåra att förutse. Då gäller det att ha i bakhuvudet att pensionsmedlen investeras på mycket lång sikt, vilket borgar för en positiv avkastning på lång sikt.

Vilken förvaltningsstrategi som är bäst i morgon är en svår fråga att svara på idag. Det finns för- och nackdelar med alla strategier. Även upphandling kan spela roll då olika leverantörer har olika erbjudanden. Mer arbete och underlag behövs i den frågan innan slutgiltigt ställningstagande.

Kommentar Avkastning i förhållande till avsättningar

I rapporten föreslås avsättningar på totalt 3,4 mdkr i kombination med en förvaltningsstrategi som ger 6% förväntad avkastning per år. Det är S&Ps föreslagna strategi om hög aktieandel med aktiv bevakning av nedsidesrisken. Kalkylen utgår från följande genomsnittliga avkastning:

Aktier – 7,5%

Räntor – 1,0%

Hedgefonder – 2,0%

Med nuvarande portfölj ger det en förväntad avkastning på ca 4,5% per år. Med befintlig strategi skulle det därmed behövas avsättningar på 4,5 mdkr, dvs 1,1 mdkr ytterligare.

Söderberg & Partners uppger att man kan uppnå 6 % förväntad avkastning med en statisk allokering med 75% aktier och 25% räntor. Då är nedsidesrisken ca 33-34% på totalportföljen vid en börskrasch. Med Söderberg & Partners förvaltningsmodell uppger de att nedsidesrisken istället är 20 % med samma avkastning.

Kommentar faktiskt utfall för avkastning

Faktiskt utfall för förvaltningen för de senaste 5 åren har varit i genomsnitt 7,7 %. Det har varit under en period med lång börsuppgång och låga räntor.

Kommentarer fastigheter och lån

LD har per 2017-12-31 materiella anläggningstillgångar bestående av "Byggnader och Mark" 1 896 mnkr, samt "Maskiner och inventarier, konst" 752 mnkr, som är i det närmaste helt obelånat vilket är en fördel för LD. Total lånevolym hos KommunInvest var 300 mnkr per 2017-12-31.

Kommentarer omvärld

Andra landsting och regioner har en liknande situation. Det finns ett antal kombinationer av pensionsmedel, pensionsmedel och lån, samt enbart lån. Gemensamt är att samtliga möter en ökande kostnadsutveckling framöver för pensioner. För närvarande pågår liknande arbete i flera landsting.

000048

Föreskrifter för Finansförvaltning

Landstinget Dalarna

Landstingsfullmäktige 18 - 19 november 2018

Innehåll

1 SYFTE, MÅL OCH GILTIGHET

1.1 SYFTE

1.2 MÅL FÖR DEN FINANSIELLA VERKSAMHETEN

1.3 UPPDATERING AV FINANSIDIREKTIV

2 ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING

2.1 ANSVARSNIVÅER

2.2 ORGANISATION SAMT ANSVARS- OCH BEFOGENHETSFÖRDELNING

3 SAMORDNING

3.1 SAMMANHÅLLEN FINANSFÖRVALTNING

3.2 LD FINANSFUNKTIONEN

3.3 CENTRALKONTOSYSTEM

3.4 LIKVIDITETSPROGNOSER

3.5 RISKHANTERING.

3.6 PLACERINGAR

3.7 LÅN eller LEASING.

3.8 FÖRSKOTTSBETALNING

3.9 HANDEL MED UTLANDET, UPPHANDLING I UTLÄNDSK VALUTA.

3.10 BORGEN

3.11 PENSIONS FÖRPLIKTELSER

3.12 DETALJERADE FÖRESKRIFTER, GEMENSAMMA RUTINER

4 FINANSFUNKTIONEN UPPLÅNING OCH SKULDFÖRVALTNING.

4.1 LÅNERAM

4.1 LÅNERAM

4.2 TILLÅTNA UPPLÅNINGSFORMER

4.3 RUTINER VID FINANSIERING HOS FINANSFUNKTIONEN

4.4 RISKHANTERING AVSEENDE UPPLÅNING OCH SKULDFÖRVALTNING

5 FINANSFUNKTIONENS FÖRVALTNING AV FINANSIELLA PLACERINGAR A ÖVERSKOTTSLIKVIDITET

5.1 TILLÅTNA PLACERINGAR

5.2 RISKHANTERING AVSEENDE MEDELSFÖRVALTNING

B LD's PENSIONS FÖRPLIKTELSER

C LD's SAMFÖRVALTNING AV DONATIONSMEDEL

6 FINANSFUNKTIONENS ÖVRIGA HANTERING

6.1 LD's VALUTAEXPONERING.

6.2 LD's OPERATIVA RISKER

7 RAPPORTERING OCH UTVÄRDERING

7.1 RAPPORTERING

7.2 UTVÄRDERING

7.3 UPPDATERING

1. Syfte, mål och giltighet

1.1 Syfte

Syftet med finansdirektiv är att den skall utgöra ett övergripande regelverk för den finansiella verksamheten inom hela Landstinget Dalarna. LD. Detta innebär att finansdirektiv i tillämpliga delar gäller samtliga förvaltningar. Vidare är den ett hjälpmedel för de personer, inom och utanför landstinget, som dagligen arbetar med den finansiella verksamheten.

1.2 Mål för den finansiella verksamheten

Landstinget skall i enlighet med kommunallagen 8 kap 2 § förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet tillgodoses.

Landstinget skall inom de riskramar som anges i denna direktiv och av Landstingsfullmäktige beslutad finansplan sträva efter att erhålla god avkastning på medelsförvaltningen och ådra sig så låga kostnader som möjligt för upplåning och skuldförvaltning.

Målsättningen vad gäller LDs betalningsströmmar skall vara att eliminera onödig kapitalbindning samt att utforma betalningsrutiner så att betalningsströmmarna flyter optimalt.

1.3 Uppdatering av finansdirektiv

Finansdirektiv inklusive bilagor avseende placeringsdirektiv för pensionsmedel och donationsmedel skall omprövas och uppdateras vid behov. Detta direktiv gäller från och med den 1 december 2015.

2. Organisation och ansvarsfördelning

2.1 Ansvarsnivåer

Följande ansvarsnivåer kan identifieras.

- Landstingsfullmäktige
- Landstingsstyrelsen
- Landstingets finansfunktion
- Övriga förvaltningar och helägda bolag

2.2 Organisation samt ansvars- och befogenhetsfördelning

Nedan definieras fördelning av ansvar, befogenheter och verkställighetsansvar som skall gälla för den finansiella verksamheten.

2.2.1 Landstingsfullmäktige

- Ansvarar för att förvaltningen sker i överensstämmelse med kommunallagen 8 kap 2 – 3 §§.
- Beslutar om finansdirektiv, d v s övergripande mål, regler och riktlinjer avseende all finansiell verksamhet i LD.
- Beslutar om placeringsdirektiv för pensionsmedel.
- Beslutar om placeringsdirektiv för samförvaltning av donationsmedel.
- Beslutar om ramar för borgensåtaganden samt enstaka borgensåtaganden överstigande 5 mkr
- Beslutar om ramar för landstingets upplåning

2.2.2 Landstingsstyrelsen

- Ansvarar för landstingets medelsförvaltning samt hantering av finansiella risker.
- Ansvarar för säkerställande av att målet avseende betalningsberedskap uppfylls
- Beslutar om borgensåtaganden om maximalt 5 mkr årligen.
- Bedömer behovet av att uppdatera placeringsreglerna samt vid behov föreslå fullmäktige besluta om förändringar.
- Försäkrar att likvida medel hålls tillgängliga för de utbetalningar som landstinget skall göra samt fastställa regler för intern kontroll.
- Utvärderar förvaltningen löpande i förhållande till fastställda mål.
- Vid behov beslutar om ytterliggare villkor för extern upplåning

2.2.3 Finansfunktion

Enheten skall fungera som en internbank, LD Internbank, med landstingsstyrelsens uppdrag att:

- Hantera intern in- och utlåning.
- Ha det verkställande ansvaret externt i låne- och placeringsfrågor för hela LDs räkning.
- Hantera finansiella risker för hela LD inom ramen för denna finansdirektiv.
- Administrera landstingets centralkonto.
- Ansvara för att likviditet, pensionsfondens kapital, - och donationsmedel förvaltas på det sätt som anges i denna direktiv samt svara för rapportering och redovisning av transaktioner i medelsförvaltningen.
- Vid varje tillfälle vara beredd att till landstingsstyrelsen rapportera om kapitalförvaltningens exponering i relation till de fastställda limiterna i dessa placeringsregler.
- Kontrollera att finansiella avtal och transaktioner sker inom ramen för resp placeringsregler.
- Initiera och utarbeta förslag till uppdatering av finansdirektiv.
- Utarbeta rutiner för intern kontroll.

2.2.4 Intern kontroll

Med intern kontroll avses de kontrollmoment som ingår i administrationen av långsiktig medelsförvaltning. Kontrollen förutsätter att det finns system och rutiner för:

- instruktioner
- rapportering och uppföljning
- ansvarsfördelning i organisationen
- inventering av tillgångar
- Redovisning

Ansvar

För den interna kontrollen svarar Ekonomienheten där ekonomichefen har det yttersta ansvaret.

Placeringar och administration skall utföras av olika personer inom landstinget utifrån en instruktion som tydligt beskriver arbetsrutiner samt ansvars- och arbetsfördelning. Denna instruktion fastställs och revideras av Landstingsdirektören.

Rutiner**Underlag**

Skriftligt beslutsunderlag skall upprättas för alla placeringar och andra affärer inför varje avslut. Detta underlag skall ange datum, villkor och motpart. Underlaget skall kunna stämmas av mot avräkningsnota från motparten och landstingets ekonomiska redovisning.

Avstämning

Innehav av värdepapper, kontrakt och andra värdehandlingar inventeras regelbundet och stäms av mot redovisningen enligt en rutin som fastställs av chefen för redovisningen för varje kalenderår. Inventeringen skall göras av en person som inte svarar för placering av medlen.

Funktionsåtskillnad

För att öka säkerheten i affärstransaktionerna skall det finnas en uppdelning mellan de som verkställer affärer och de som kontrollerar och bokför affärer.

Personberoende

I syfte att upprätta kompetens samt god kvalitet inom det område som faller på Finansfunktionen bör flera personer kunna utföra och granska arbetet.

System

För att säkerställa god intern och extern kontroll samt uppföljning av den finansiella verksamheten skall landstinget sträva efter att använda för ändamålet adekvata system.

Åtgärder

Alla personer vid Ekonomienheten som deltar i arbetet med medelsförvaltningen skall omedelbart rapportera onormala händelser inom placeringsverksamheten till Finanschefen. En skriftlig rapport om konstaterade onormala händelser skall lämnas till landstingsrådet.

3. Samordning inom LD**3.1 Sammanhållen finansförvaltning**

LD skall tillämpa en sammanhållen finansförvaltning. I detta kapitel avhandlas regler och riktlinjer som ställts upp för att tillgodose ändamålet av en sammanhållen finansförvaltning.

3.2 LD Finansfunktion

LD har en Finansfunktion som administreras av Ekonomienheten, vilken spelar en central roll i LDs finansförvaltning. Finansfunktionen agerar externt i finansiella frågor för hela LDs räkning. Förvaltningar och bolag skall alltid samråda med Finansfunktionen vid ärenden med externa motparter.

3.3 Centralkontosystem

LD skall ha ett gemensamt centralkontosystem för alla förvaltningar och helägda bolag. Förvaltningar/bolag skall utnyttja konto i centralkontosystemet och verksamheterna skall som regel inte använda bank- eller girokonto utanför

systemet. För eventuella undantagsfall där förvaltning/bolag utifrån verksamhetsbehov kompletterar användande av centralkonto med annat konto, skall det tillses att likvida medel skyndsamt förs över till centralkontosystemet.

3.4 Likviditetsprognoser

Varje förvaltning/bolag skall på begäran av Finansfunktionen rapportera likviditetsprognoser i enlighet med instruktioner som fastställts i LD's finanshandbok.

3.5 Riskhantering

Ekonomisk verksamhet innebär alltid ett risktagande. Det åligger Finansfunktionen att identifiera och mäta finansiella risker. För definitioner av finansiella risker, se bilaga 3. Finansiella derivatinstrument kan användas för att hantera vissa risker, se hanteringen av olika risker nedan.

3.6 Placeringar

Förvaltning/bolag som vill placera överskottslikviditet skall göra detta hos Finansfunktionen till marknadsmässiga villkor. Se vidare LD's finanshandbok

3.7 Lån eller leasing

Förvaltning/bolag som vill uppta lån eller använda leasing skall göra detta via finansfunktionen, se vidare under Låneramar nedan. Utfärdande av publikt lån eller annat upptagande av långfristig kredit på marknaden sker endast av Finansfunktionen. Upptagande och förtidslösen av lån hos Finansfunktionen sker till marknadsmässiga villkor. Se vidare LD's finanshandbok

3.8 Förskottsbetalning

Vid förskottsbetalning uppkommer risk för att leverantören kommer på obestånd innan leveransen har utförts. Landstingets förvaltningar/bolag bör i möjligaste mån undvika förskottsbetalningar vid upphandlingar. Om förskottsbetalningar ändå sker skall förvaltningar/bolag ha erhållit bankgaranti från leverantören innan betalning av förskott erläggs. Bevakning av bankgarantier åligger Finansfunktionen.

3.9 Handel med utlandet, upphandling i utländsk valuta

I samband med upphandling är det tillåtet att sluta avtal i utländsk valuta. Landstingets förvaltningar/bolag bör dock i möjligaste mån undvika detta pga den valutarisk som föreligger vid handel med koppling till utländsk valuta. Om avtal ändå avses tecknas i utländsk valuta gäller att för belopp över 5 miljoner kr (5 mkr) måste Finansfunktionen kontaktas för avgörande huruvida valutasäkring skall ske eller ej, se avsnitt 6.1 LDs valutaexponering Utformningen av valutasäkring samt graden av säkring skall överenskommas mellan Finansfunktionen och upphandlande enhet innan avtal i utländsk valuta tecknas.

3.10 Borgen

Landstinget åtar sig borgensåtaganden endast i undantagsfall. I sådana fall skall landstingsfullmäktige/landstingsstyrelsen besluta om borgensåtagandet i varje enskilt fall. Därvid tar landstinget en avgift som motsvarar avgiften för bankgaranti. Landstingsfullmäktige samt Landstingsstyrelsen kan dock i varje enskilt fall besluta att avgift för borgen inte skall uttas.

Landstingsstyrelsen får besluta om borgensåtaganden inom en årlig totalram om högst 5 miljoner kr, med ett högsta belopp om 1 miljoner kr för varje beslut. Borgen får inte tecknas till förmån för kommersiell verksamhet utanför LD.

3.11 Pensionsförpliktelser

Enskilda förvaltningar/ bolag får inte bilda pensionsstiftelser eller på annat sätt externt hantera sina pensionsförpliktelser utan godkännande av landstingsfullmäktige.

3.12 Detaljerade föreskrifter, gemensamma rutiner

I LDs finanshandbok finns detaljerade föreskrifter som utgår bl.a. från detta direktiv.

4. Finansfunktionen upplåning och skuldförvaltning

4.1 Låneram

Total extern låneram för LD omfattar befintliga lån och nyupplåningslimit. Ramen fastställs årligen av landstingsfullmäktige i samband med beslut om budget/finansplan.

4.2 Tillåtna upplåningsformer

- Kontokredit, kreditlöfte eller lån i bank och andra finansinstitut som uppfyller kraven på motpart som anges under punkt 5.4.3 nedan.
 - Utgivande av skuldebrev (t.ex. certifikat och obligationer) avsedda för allmän handel eller ställda till viss juridisk person.
 - Leasing och rentingaffärer.
 - Finansiering på annat sätt eller från annan part, efter särskilt beslut av landstingsstyrelsen. Det kan förutsättas att det efterhand tillkommer nya finansiella instrument. Uppstår oklarheter huruvida dessa faller inom ramen för finansdirektiv, skall frågan behandlas av landstingsstyrelsen för beslut.
- Upplåning är endast tillåten i svenska kronor.

4.3 Rutiner vid finansiering hos Finansfunktionen

Utbetalning från Finansfunktionen sker alltid till låntagande enhets underkonto inom koncernkontosystemet. Normalt görs utlåningen som en kredit i koncernkontosystemet som ränteberäknas månadsvis.

4.4 Riskhantering avseende upplåning och skuldförvaltning

4.4.1 Ränterisk och räntederivat

Skuldportföljen består av utestående lån renting- och leasingaffärer. Räntederivat får användas för att påverka portföljens ränterisk. Derivatinstrumentens löptid bestäms efter en bedömning utgående från nuvarande och framtida ränteläge, samt skall stå i proportion till lånets belopp, löptid och räntereferens. Derivatinstrumenten skall medräknas vid beräkning av låneportföljens genomsnittliga räntebindningstid.

Tillåtna finansiella derivat

Syftet med derivatinstrument är primärt att, vid en uppgång i marknadsräntan, begränsa genomslagshastigheten detta har på resultatet. Användandet av derivat ger en ökad flexibilitet i den löpande skuldhanteringen vilket ger landstinget större möjligheter att påverka ränterisk och förväntad räntekostnad.

Utgångspunkten vid användning av finansiella instrument är att Landstinget förstår instrumentens riskprofil och hur instrumentet ska hanteras redovisningsmässigt.

Följande derivat (samt kombinationer av dessa) är godkända som instrument för skuldförvaltning:

- Ränteswap
- Terminskontrakt (t.ex. FRA kontrakt)
- Optioner (t.ex. räntetak, räntegolv och swaption)

Volymen utestående räntederivat (netto) får inte överstiga den totala låneskulden.

4.4.2 Refinansieringsrisk

För att begränsa refinansieringsrisken får inte mer än 30 % av låneportföljen förfalla inom de närmaste 12 månaderna, mätt vid varje månadsskifte. Dock får belopp som förfaller inom 12 månader alltid uppgå till max 100 mkr. Om beloppet som förfaller inom 12 månader är högre än 30% och större än 100 mkr av den totala låneportföljen, kan överskjutande belopp reduceras mot bindande kreditlöften (längre än 12 månader). Notering ska då ske om att delar av kreditlöften har reserverats mot överskjutande belopp.

Målsättningen skall därutöver vara att låneportföljen har en över åren spridd förfallostruktur.

4.4.3 Motpartsrisk

Tillåtna motparter vid upplåning-, och derivataffärer och utställande av bankgarantier är

- Banker, försäkringsbolag och övriga finansiella institutioner med en rating på minst A hos Standard & Poors eller minst A3 hos Moody's (eller ingående i koncerner med minst denna rating).

- Institutioner ägda av stat, kommun eller därmed jämförliga samfälligheter och myndigheter.

- Annan part genom särskilt beslut av landstingsstyrelsen.

4.4.4 Likviditetsrisk (betalningsberedskap)

För att säkerställa kortsiktig betalningsförmåga bör betalningsberedskapen för LD uppgå till minst 4 veckor, dvs. 20 bankdagar. Betalningsberedskapen utgörs av outnyttjade bindande kreditlöften och likvida medel disponibla inom 3 bankdagar. Det bedömda behovet av betalningsberedskapen i kronor definieras som summan av verksamhetens

nettokostnader, amorteringar och finansiella kostnader för verksamhetsåret, minus avskrivningar, dividerat med 365 multiplicerat med målet för betalningsberedskapen uttryckt i antal dagar.

För år 2018 gäller följande, baserat på årsredovisning 2017, mkr:

Nettokostnader	8291
Amorteringar	100
Finansiella kostnader	81
-Avskrivningar	-322
Summa	8150

8150/365	22
22*20	447 mkr

4.4 Räntekostnadsprognos

Vid prognostisering av kommande räntekostnader används lånemarginal samt swap-ränta för motsvarande löptid.

5. Finansfunktionens förvaltning av finansiella placeringar

A. Överskottslikviditet

5.1 Tillåtna placeringar

I första hand skall överskottslikviditet användas för att minska låneskulden.

Nedan specificeras tillåtna alternativ för placering av överskottslikviditet.

- Räntebärande värdepapper
- Penningmarknadsfonder
- Bankinlåning
- Extern utlåning.
- Alternativa tillgångar

5.2 Riskhantering avseende medelsförvaltning

5.2.1 Placeringens likviditet

För att begränsa likviditetsrisk får placering enbart (undantaget se utlåning avsnitt 5.2.6, penningmarknadsfonder avsnitt 5.2.5 och alternativa tillgångar avsnitt 5.2.7) ske i likvida räntebärande värdepapper och på bankkonto utan uttagsrestriktioner. Med likvida räntebärande värdepapper avses instrument där daglig notering sker av köp- och säljkurser.

5.2.2 Placeringens räntebindningstid

För att begränsa ränterisk, regleras den tillåtna genomsnittliga återstående räntebindningstiden för placeringarna. Räntebindningstiden får uppgå till högst 6 månader för placeringsportföljen (exklusive utlåning, placering i penningmarknadsfonder och alternativa tillgångar) i genomsnitt.

5.2.3 Derivatinstrument i medelsförvaltningen

Derivatinstrument får inte användas i tillgångsförvaltningen.

5.2.4 Motpartsstruktur för placeringar

För att begränsa kreditrisk regleras LDs motparter vid placering enligt nedanstående fördelning.

Kategori	Maximal placeringsvolym per kategori	Maximal placeringsvolym per motpart/ emittent
Svenska staten	Obegränsat	Obegränsat
Nordiska banker med en rating motsvarande minst A- enligt Standard & Poor's. A3 enligt Moodys dock får obegränsade medel stå på konto i den bank där landstingets koncernkontosystem finns	Obegränsat	Max 100 mkr per motpart,
Övriga banker med en rating motsvarande minst A- enligt Standard & Poor's. A3 enligt Moodys	Obegränsat	Max 50 mkr per motpart,
Av svenska staten helägda bolag	Max 300 mkr	Max 50 mkr per motpart
Företagscertifikat med rating motsvarande K-1 eller minst A-2 enligt Standard & Poor's eller P-2 enligt Moodys	Max 200 mkr	Max 50 mkr per emittent

5.2.5 Penningmarknadsfonder

Placeringar får göras i väldiversifierade penningmarknadsfonder som bland annat placerar i statsskuldsväxlar, certifikat och obligationer med kort återstående löptid. Fonderna skall vara utgivna i svenska kronor. Placering i penningmarknadsfonder får uppgå till maximalt 100 Mkr vid varje enskilt tillfälle.

Placeringar enligt denna paragraf skall ses som undantag från motpartsstrukturen under 5.2.4

5.2.6 Extern utlåning

Utlåning till landstingsexterna parter som inte regleras ovan får endast ske efter särskilt beslut i landstingsfullmäktige. Villkoren för utlåningen skall då fastställas för varje enskilt ärende.

5.2.7 Alternativa tillgångar

Placeringar i alternativa tillgångar får endast göras i fall då överskottslikviditeten är större än 400 mkr och får aldrig överstiga 20 procent av den totala likviditeten.

Investeringar i alternativa tillgångar skall

1. Uppvisa låg korrelation till aktie, - och ränteplaceringar.
2. Ha en förväntad hög positiv riskjusterad avkastning och en historisk risknivå (mätt som volatilitet) som är lägre än aktiemarknaden

Med alternativa tillgångar avses

- Absolutavkastande tillgångar
Hedgefond/certifikat som syftar till att skapa en positiv avkastning oavsett underliggande marknadsutveckling. Investeringar i hedgefond får endast göras via hedgefond-i-fond vilka skall ha inlösen av andelar minst månadsvis.

- Kapitalskyddade strukturerade produkter skall alltid ha en kapitalgaranti från emittenten på lägst 90 procent av investerat belopp med inlösen minst månadsvis. Produkterna ska vara väl diversifierade med god riskspridning Undantag från denna regel gäller strukturerade produkter anskaffade före 2009.

Innehav noterad i annan valuta än SEK valutasäkras alltid.

B. LDs pensionsförpliktelser

Placering av pensionsmedel

Förvaltningen av pensionsmedel regleras i bilaga 1, "Placeringsdirektiv för förvaltning av pensionsfond"

Riskhantering av pensionsskuld

Hantering av den risk som kan uppkomma till följd av pensionsskulden i LDs balansräkning eller utanför balansräkningen som ansvarsförbindelse regleras inte inom ramen för detta direktiv.

C. LDs samförvaltning av Donationsmedel

LD har ansvar för förvaltningen av Donationsmedel i ett antal Dalaanknutna stiftelser. Förvaltningen av dessa donationsmedel regleras i bilaga 2, "Placeringsdirektiv för förvaltning av Donationsmedel"

6. Finansfunktionens övriga hantering

6.1 LDs valutaexponering

Landstingets valutaexponering skall vid varje tidpunkt hållas så låg som möjligt till en rimlig kostnad. Valutaexponeringar som uppstår som ett naturligt resultat i verksamheten vid upphandlingar skall i samråd med berörda förvaltningar/ bolag begränsas. Som huvudregel skall samtliga belopp överstigande 5 mkr valutasäkras.

Tillåtna derivatinstrument vid hantering av valutaexponering är valutaterminer, valutaswapar och valutaoptioner.

6.2 Operativa risker

Finansfunktionen ansvarar också för de med finansverksamheten förknippade *operativa riskerna* (administrativa rutiner, IT-system m m)

7 Rapportering och utvärdering

7.1 Rapportering

7.1.1 Syfte

Rapporteringens syfte är att informera om portföljens resultat och portföljens exponering i relation till de fastställda limiterna i denna placeringsföreskrift.

7.1.2 Ansvar

Samtliga personer och parter delaktiga i arbetet med portföljen skall omedelbart rapportera om händelser som inte kan betraktas som normala i placeringsverksamheten. Rapport skall lämnas till närmast överordnad som ansvarar för vidare rapportering.

7.1.3 Rapportering skuldförvaltning

Finansfunktionen skall två gånger per år till landstingstyrelsen lämna rapport om

- ☐ Långivare, löptid och villkor på enskilda lån skuldportföljen
- ☐ Skuldportföljens förfallostruktur
- ☐ Större förändringar i skuldportföljen under perioden

7.1.4 Rapportering Överskottslikviditet, Pensionsmedel och Samförvaltning av Donationsmedel

Finansfunktionen skall två gånger per år till landstingstyrelsen lämna rapport om

- ☐ Avkastning under månaden och under året
- ☐ Avkastningen för portföljens index
- ☐ Portföljens duration
- ☐ Innehav av värdepapper där respektive värdepappers duration anges
- ☐ Innehav av värdepapper där respektive värdepapper redovisas med angivande av procentuell andel av det totala värdet för Likviditetsportföljen
- ☐ Större förändringar i innehavet under perioden

7.2 Utvärdering

Minst vartannat år skall Finansfunktionen utvärderas av LT Dalarnas revisorer eller annan extern part. Utvärderingen skall rapporteras till Landstingsfullmäktige.

7.3 Uppdatering av policy och direktiv

Policy och direktiv kommer framöver att antas årligen samt vid behov revideras enligt tidigare rekommendation från revisorerna.

000060

Bilaga 1 till föreskrifter för finansförvaltning

**Placeringsdirektiv
för förvaltning av pensionsfond -
Landstinget Dalarna**

Landstingsfullmäktige 18 - 19 november 2018

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INTRODUKTION	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Syfte med placeringsdirektivet.....	4
1.3	Uppdatering av placeringsdirektivet	4
2.	ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING	5
2.1	Landstingsfullmäktiges ansvar.....	5
2.2	Landstingsstyrelsens ansvar	5
2.3	Finansfunktionens ansvar	5
2.4	Intern kontroll.....	5
2.5	Attestinstruktion	6
3.	PENSIONSSKULDEN	7
3.1	Värdering av pensionsskulden	7
3.2	Pensionsfondens omfattning och mål	7
4.	Placeringsriktlinjer	8
4.1	Förvaltningsfilosofi	8
4.2	Extern förvaltning	8
4.3	Tillåtna tillgångsslag och riktlinjer	8
4.3.1	Räntebärande värdepapper	9
4.3.3	Aktiefonder, aktierelaterade instrument och aktier	10
4.3.4	Alternativa tillgångar	10
4.4	Allokering	11
4.5	Övriga riskbegränsningar	11
4.5.1	Motparter	11
4.5.2	Förvaltare	12
4.5.3	Förvar.....	12
4.5.4	Belåning.....	12
4.5.5	Aktielån och blankning.....	12
4.5.6	Valutarisk.....	12
4.5.7	Likviditetsrisk	12
4.5.8	Derivatinstrument	13
4.6	Tillsyn och lagregler	13
5.	ETIK	13
6.	Uppföljning och rapportering	14
6.1	Inriktning och uppföljningen	14
6.2	Uppföljning av pensionsåtagande	14
6.3	Förvaltningsrapport	14
6.4	Årsrapport	14
6.5	Utvärdering av delportföljer/ förvaltare	15
7.	DEFINITIONER AV VANLIGT FÖREKOMMANDE TERMER	16

1. INTRODUKTION

000062

1.1 Bakgrund

Utöver vad garantipension och det allmänna pensionssystemet ger, utfäster kommuner och landsting enligt avtal mellan arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna en viss pension till de anställda. Landstingets pensionsskuld gentemot de anställda kommer från tre olika pensionsavtal. Pensioner intjänade t o m 1997 enligt avtalet PA-KL redovisas som ansvarsförbindelse¹. År 1998 ersattes PA-KL av PFA-avtalet. Pensioner enligt PFA, intjänade 1998 - 2005 redovisas som avsättningar i balansräkningen². Sedan 1 januari 2006 gäller det nya avtalet KAP-KL. Även för det nya avtalet redovisas pensionerna som avsättningar i balansräkningen.

Landstinget Dalarna har sedan 2005 haft en aktiv förvaltning av överskottslikvid. Kapitalet har placerats i form av s.k. strukturerade produkter, depositioner och företagscertifikat i syfte att skapa en effektiv och ändamålsriktig förvaltning.

1.2 Syfte med placeringsdirektivet

Placeringsdirektivet utgör det övergripande styrinstrument för landstingets pensionsmedelsförvaltning. Syftet med placeringsdirektivet är att ange regler för hur Landstinget Dalarna får placera tillgångarna i en pensionsfond.

Placeringsdirektivet skall:

- Ange regler för hur landstingets pensionsmedelsförvaltning skall bedrivas.
- Vara ett styrinstrument som bidrar till att uppsatta mål uppnås.
- Tydliggöra roller och ansvarsfördelning mellan landstingsfullmäktige, landstingsstyrelsen, ekonomidirektören, ekonomienheten och anlidade externa förvaltare,
- Fungera som vägledning i det dagliga arbetet för ansvariga personer hos landstinget och för externa kapitalförvaltare.

1.3 Uppdatering av placeringsdirektivet

Placeringsdirektivet fastställs av landstingsfullmäktige. Dokumentet skall omprövas och uppdateras vid behov. Under löpande år kan styrelsen vid behov besluta om förändringar i eller avvikelser från placeringsdirektivet, exempelvis med hänsyn till aktuella förhållanden inom landstinget eller med beaktande av utvecklingen på de finansiella marknaderna.

Efter godkännande av nytt placeringsdirektiv skall landstinget distribuera detta till samtliga anlidade förvaltare och dokumentera detta.

¹ Ansvarsförbindelsen enligt avtal PA-KL består av ett stort antal pensionslöften och är en förmånsbestämd skuld. Skulden är historisk och baseras på personalens pensionsförmåner intjänade före 1998. Detta innebär att skulden är amorterande genom att värdet inte ökar med nyintjänande utan endast med inflation och prisbasbelopp.

² Avsättningen i balansräkningen omfattar bl a kompletterande ålderspension som är förmånsbestämd på lönedelar över 7,5 basbelopp samt visstidspension, särskild ålderspension och efterlevande pension. Dessa intjänade pensionsförmåner tas upp i balansräkningen som en ökning av pensionsskulden. Denna del av pensionsåtagandet påverkas bl a av nyintjänande, löneökningstakt, nyanställningar etc. och räknas upp med inflation, reallöneökning, prisbasbelopp.

2. ORGANISATION OCH ANSVARSFÖRDELNING

Följande ansvarsnivåer kan identifieras.

Landstingsfullmäktige

Landstingsstyrelsen

Landstingets finansfunktion

000063

2.1 Landstingsfullmäktiges ansvar

Det är landstingsfullmäktiges ansvar att förvaltningen sker i överensstämmelse med Kommunallagen 8 kap 2 - 3a § samt att fastställa placeringsreglerna.

2.2 Landstingsstyrelsens ansvar

Det är landstingsstyrelsens ansvar att:

- Försäkra att likvida medel hålls tillgängliga för de utbetalningar som landstinget ska göra samt fastställa regler för intern kontroll.
- Bedöma behovet av att uppdatera placeringsreglerna samt vid behov föreslå fullmäktige besluta om förändringar.
- Löpande utvärdering av förvaltningen i förhållande till fastställda mål.

2.3 Finansfunktionens ansvar

Det är finansfunktionens ansvar att:

- Pensionsfondens kapital förvaltas på betryggande sätt så att riskerna begränsas och möjligheterna till god avkastning tillvaratas. Ekonomienheten svarar för redovisningen av transaktioner i medelsförvaltningen, framtagandet av underlag för rapportering och verkställer finanschefens beslut.
- Företräda landstinget gentemot extern motpart.
- Besluta om val av kapitalförvaltare samt upphörande av förvaltarmandat.
- Vid varje tillfälle vara beredd att till landstingsstyrelsen rapportera om portföljens exponering i relation till de fastställda limiterna i dessa placeringsregler.
- Kontrollera att finansiella avtal och transaktioner sker inom ramen för dessa placeringsregler.
- Initiera och utarbeta förslag till uppdatering av placeringsreglerna.
- Utarbeta rutiner för intern kontroll.
- Rebalansera den totala portföljen i de fall gränsvärdena för tillgångsslagen under- eller överskrids.

2.4 Intern kontroll

Med intern kontroll avses de kontrollmoment som ingår i administrationen av långsiktig medelsförvaltning. Kontrollen förutsätter att det finns system och rutiner för:

- instruktioner
- rapportering och uppföljning
- ansvarsfördelning i organisationen
- inventering av tillgångar
- redovisning

Ansvar

För den interna kontrollen svarar Ekonomienheten där Ekonomidirektören har det yttersta ansvaret.

Placeringar och administration skall utföras av olika personer inom landstinget utifrån en instruktion som tydligt beskriver arbetsrutiner samt ansvars- och arbetsfördelning. Denna instruktion fastställs och revideras av Landstingsdirektören.

000064

Rutiner

Underlag

Skriftligt beslutsunderlag skall upprättas för alla placeringar och andra affärer inför varje avslut. Detta underlag skall ange datum, villkor och motpart. Underlaget skall kunna stämmas av mot avräkningsnota från motparten och landstingets ekonomiska redovisning.

Avstämning

Innehav av värdepapper, kontrakt och andra värdehandlingar inventeras regelbundet och stäms av mot redovisningen enligt en plan som fastställs av redovisningschefen för varje kalenderår. Inventeringen skall göras av en person som inte svarar för placering av medlen.

Funktionsåtskillnad

För att öka säkerheten i affärstransaktionerna skall det finnas en uppdelning mellan de som verkställer affärer och de som kontrollerar och bokför affärer.

Personberoende

I syfte att upprätta kompetens samt god kvalitet inom det område som faller på finansfunktionen bör flera personer kunna utföra och granska arbetet.

System

För att säkerställa god intern och extern kontroll samt uppföljning av den finansiella verksamheten ska landstinget sträva efter att använda för ändamålet adekvata system.

Åtgärder

Alla personer vid Ekonomienheten som deltar i arbetet med medelsförvaltningen skall omedelbart rapportera onormala händelser inom placeringsverksamheten till Finanschefen.

2.5 Attestinstruktion

Förutom ovanstående ansvarsfördelning gäller landstingets ordinarie attestinstruktion.